

1. ԲԵՂԻՐ

Դուռն երթալիք լրագիրներուն ճամբուն
ծախքը մեր վրայ է :

Լրագրայն վերաբերեալ նմանի կամ որ և
իցէ գրուծիւն , խմբագրին պիտի ուղ-
գուի . և ասոյն ճամբուն ծախքը իրն
կողէն վրայ է :

Լորդը Պ, Տիլբորայելիի մեկ հարցա-
մանը պատասխանելով, Լորդ Նոն Ու-
սթը լսաւ, որ վերայիշեալ չորս տէրու-
թեանց առաջարկուած թիւնը ամենէն ա-
ռաջ Գազլիայ կառավարութեանն է:

լած է :

Հետեւեալ օրը Ի զրոյ Վարդէն տրն հասարակաց խորհրդարանին ծառայց, թէ կառավարութիւնը Միլիտարիստային հիւսիսային հրամանները հրապարակելէ մինչեւ որ Ռուսիոյ տեղութիւնը այն երկրին մէջ իւր զօրացը վարմունքին վրայօք պահանջուած բացարձակութիւնը տայ :

— Խորհրդարանին մէջ այս օրերս նոր առաջարկութեան մը հաճութիւն տրուեցաւ, որ բոլոր Ինտրոյի ժողովրդեան ուղարկու թիւնը պիտի գրուէ :

Ինտրոյի Ինտեր — Ծառ փողոցին վարի կողմէն մինչեւ Քիւնս — Քրօս լուռ տեղը գետնին տակէն երկաթուղի մը պիտի շինուի : Եւ երկաթուղի մը ծախքը 300,000 լիւրա կը հաշուեն, և արդէն ճարտարապետ մը խուտայաւ աւելի քիչ ծախքով զանիկա շինելու : Երեւելի մարդուն մէկն ալ խօսք տուաւ ծախքում զբաւաղելոյն վրայ տարին հարիւրին ճերայաւուրութիւն տալու : Եւս տարեկան երկաթուղի մը շինելու երկաթուղիները երկաթուղիները երկաթուղիները մըն ու կէսէն պակաս պիտի լլնայ : Իմեն մէկ քառորդ մընին ծախքը կա յարաններ պիտի հաստատուին : Փոխարկութեան գինները այնչափ աման պիտի լլնան, որ Եւս — Ծառի հանրահաշիւը (սմիւրուս) չի պիտի կրնան հետամուտ թիւ բնէ անոր հետ : Ինչոր ճամբուն համար շտեկապէս առաջին նստարաններուն գինը 2 բէն (իւր 40 փարայ) պիտի լլնայ : Երեւելի կողմէն մինչեւ հիւսիս Միլիտարի մէջ տեսնուածներէն շատ գերազանց պիտի լլնան : Եւս երկաթուղիները չի պիտի լլնայ այս գետնափոր կամարներուն տակը : Կառքերուն մէջ աղէկ լուսաւորեալ և երթեւեկութիւնը խիստ զուարճալի պիտի լլնայ : Երեւելի թիւնը սկսեալ վրայ կ'ընէ կը կը կարծուի որ տարի մը չի քշէր կը լլննայ :

ԳԱՆՂԱՆԱՆ : Կառավարութիւնը Միլիտարիստայ և Վարդէն մէջ Ռուսիոյ Եւս թաւերուն գէժ տատիկ բողբոջ և իրաւունք պահանջեց Ս. Բեգրապուր կի կառավարութեան :

ԲՈՐՈՒՄԱՆ : Ս. Թաւաւ հին յուլիս 20 ին Պետլինէն ճամբայ ելաւ Ս. Բեւնա և Իւլ երթարու համար : Ս. Թաւաւ դաւարն ալ Իւլ պիտի երթայ և այս

առթիւ Ս. Վեհապառութիւնը Եւս ընդ կայսեր հետ նորէն պիտի տեսնուի :

ՀԵԼՈՒԵՏԻԱ (Օւսիցեքի) : Հելուեթեան ժողովին երկու խորհրդարանները մէկ տեղ գալով 1854 թուականին համար Պ. Քրէյհէրովը Հելուեթեան գաղութային խորհրդարանի հետ և Պ. Օքսենպէյնն ալ նախադասի փոխանորդ ընտրեցին :

ՏՄԵՆԲԱՐԱՆ : Բօքէնհայէն յուլիս 26 թուով եկած լուրերը կը ծանուցանեն, թէ բոլորն յիշեալ քաղաքին մէջ երեւան ելելէն ի վեր, բռնադատներուն թիւը 4134 եղեր է, որոնց 2172 ընտեր են : Թաւաւորը արտաքին կարգի պաշտօնէից ժողովը բոլոր յիշեալ հիւանդութեան տալը բնէ առնելու միջոցներ մտածելու համար, բայց բան մը չի կրցին ընել :

ՌՈՒՄԱՆ : Դամանակէ մը ի վեր բռնական մեծ ջարդ կ'ընէ Ս. Բեգրապուրի մէջ : Եւս 9 ին առաւօտուն 685 հիւանդ կար : Նոյն օրը 79 հոգի նոր բռնուեցան, 60 բժշկուեցան և 29 մեռան :

ԻՍԼԱՄԻ ԼՈՒԻՐԵՐ

Վոսմաիյալ Հէքիպ էֆէնդին անցեալ երեքշաբթի Օմիւռնիայէն մայրաքաղաքը հաւաք կայսերական Իսլամի ձեռք շտեկաւ :

— Թուրքի Սիւս շտեկաւ լուր բերաւ որ Թուրքի պէյը 4—5 պատերազմական նաւ պատրաստեր է օգտագործելու Ինքնակալին օգնութեան իրկելու, և քիչ օրէն Կ. Պօլսի պիտի գան :

— Օմիւռնիայէն Մարտիկայի Սիւս ձեռք լուր գրուած նամակ մը Օմիւռնիոյ մէջ անցեալները Մարտիկայի Բոսթայի պատճառաւ պատահած անցքերը պատմելէն ետեւ հետեւեալ լուրերը կուտայ :

« Պերուսի մէջ ալ ասանկ հունգարացի մը բռնուելով քիչ մնաց որ Օմիւռնիոյ մէջ պատահած ողբալի անցքերը հոն ալ պիտի տեսնուէին : Ուստի ասանկ հունգարացի մը իր կնոջն ու տղոցը հետ Եւս Սիւսի ձեռք հաւաք էր մտնէ : Իսկոյն նաւապետը կուգայ ասոր կ'ըսէ, թէ հիւսպատոսին հրամանաւ արգելեալ է և թրիստ

պիտի տարուի : Հունգարացին առջի բերանը կը բողբոջէ, ետքը որպէս թէ յոյսը կորելով, անկիւն մը կը քաշուի և հոն պատէ ժամանակ գտնելով, յանկարծ ծովը կը նետուի : Հոն նաւապետ մը տակա իւր նաւակը առնելով Սիւսիցեալ Նահանգաց հիւսպատոսարանը կը տանի, ուր Վիկտորիայի պաշտպանութեան տակ ըլլալը իմացուելով կ'ընդունուի : Հիւսպատոսին աղաւ ջանքը հունգարացիին կինն ու զուակներն ալ աւստրիական շտեկաւունէն կը հանուին, որոնք նաւապետը հոն պահէ իր զէր, և այսպէս աղաւ ջանքը Օմիւռնիոյ կը հասնին գաղութական շտեկաւուն : »

— Վոսմաիյի ներդրեցին մէջ բանող անգղիական Բիւքին շտեկաւուն նաւապետը յաւաք մահաւոր մեռաւ : Եւս շտեկաւորները իրկուին շտեկաւուն գաղաժ ժամանակը գիտածով ծովը խնայով, անիւներուն տակը գընաց ու ջարդուբուրդ եղաւ : Հետեւեալ օրը մայրաքաղաքին ներքինը գընաց նաւապետը անգղիական շտեկաւունները սգոյ գրօշակ բացեր էին :

— Ուրբաթ օրը երեք գող տեսչութեան բանտերուն ձեղունը (Թաւան) ծակելով կը փախչին և յարկին վրայէն չուանով ժողովոյ տան մը պարտեղը իջնալու տեսնելին կը բռնուին ու նորէն շտեկաւոր բանտը կը գրուին : Եւս մէկ Սիւսի անուն երեք կամ չորս անգամ է ասով որ տեսչութեան բանտէն կը փախչի կարգէ դուրս հնարքներով :

— Ստիւսիստի անցեալ շաբթու երեւելի գրամաններութեան մը թեւին ծայրը բռնեց : Եւս խոստացող օգտատուի զին եկած Վաղրիայի թղթատար շտեկաւուն 16 ծրար գրամաթուղթ եկերէ գանաղան շինու անուն ներով : Եւս մէկ սխալմամբ Յոյն վաճառականի մը կը յանձնուի հաղէին ու անուանը նմանութիւ համար : Վաճառականը ծրարը բանալով մէջը 16 հատ 20 զուռուշնոց թղթադրամ կը գտնայ, ու իսկոյն կը տանի զայն Խալիսի Խիւսիսի կը յանձնէ : Եւս զաւաճառոր որ 15 ծրարը ստացեր էր՝ միւս մէկն ալ անհամբեր ձեռք ձգելու կաշխատէր, ու քանի մի անգամ Խալիսի երթալով կը խնդրէ զայն և կապաւանայ որ եթէ իրեն չի յանձնուի՝ փնտուր ծախք (քանի, Խիւսի) պահանջու պիտի ելլէ և այլն : Իսկոյն չկայսեր թէ խարդախու

թիւնը արդէն յայտնուած էր ու իրմէ պիտի պահանջուէր ան փնտուր ծախքը :

Փոսթային տիրէթօրը (կըսեն թէ գրամաթղթոց խարդախ ըլլալը չի գիտալ կեղծելով՝ անոնց համար կրկին ծախք առեր է) եղելութիւնը Վաղրիայի գետնապատին Վանդէլիան կ'իմացունէ, անկէ ալ Վաղրիայի ոստիկանութեան ծանուցուելով՝ գեղաւ վաճառը անմիջապէս կը բանտարկուի, խարդախ գրամաթղթերը մանրաւ ման խուզարկութեամբ ձեռք կը ձգուին ծրարներուն հասցէներով, և և քննուելու վրայ է թէ քանի ժամանակէ հետեւ այս փնտախար թղթաւ յուլութիւնը սկսեր է Պ. Ս. Պատուելին ու իր վարպետ նամակագրին մէջ : Եւս այժմ պէտք եղած անօրէնութիւնները ոստիկանութեան կողմէն ի գործ դրուեցան, որպէս զի զանազան փոսթաւներով յիշեալ հասցէներով գաղութականները արգելուին և զանոնք փնտարուներն ալ բռնուին :

Եւս ասանկ : « Եւս շտեկաւորները թղթաւ յուլութիւնը սկսեր է Պ. Ս. Պատուելին հրեայ մը Սոմահայէի առջև ծով մանալով խեղդուեցաւ : »

— Եւս շտեկաւոր իրկուին ժամը 8ին միջոցները մայրաքաղաքին շտեկաւ Օմիւռնիոյ խանին մէջ հրեայ պատահելով, սենեակ մը այրեցաւ :

— Սիւս թուան տակը այս օրերս ամուսին հանք մը գտնուելով, Եւս խոստացող կառավարութիւնը հանքահաններ իրկեց, որ ինչ տեսակ ամուսին ըլլալը բնեն, և երբոր շահաւոր դատուի, բանեցնելու հարկաւոր եղած պատրաստութիւնները ընեն :

— Օմիւռնիոյ Խիւսիստ րոպրին մէջ օգոստոս 7 թուով հետեւեալը կը կարդանք :

« Դամանակին քաղաքական ծանր պարագաներուն մէջ հառնական հաշիւը տակաւին իրենց վէճը չեն գաղարկեցներ : Եւս օրերս գարծաղ նոր տեսարաններ տեսնուեցան նոյն աստուրութեան հոգեւոր գրուած, որն որ արդէն քանի քանի անգամ տուի մեռնեցաւ եւ կ'աւանդուէր : Եւս իրաւ ճշմարիտ գաղափարութիւն մըն է : Հոստու յուլութեան պէտք էր շուտով այս գեղութեան գարման մը ընէր, որոշուի լի վիճի մը տալով : Եւս անհոգութիւն շատ մարդոց զարմանք կը պատճառուէ : »

— Բաղիֆօրիայի մէջ Բաղալիքա սի լեռներուն վրայ մայր (չամ)՝ ծառ

ԲԱՆԱՍԻՐԵԱՆ

ՕՍԹ ԲԱՆԱՍԻՐԵԱՆ

ԲՈՐՈՍԸ

Հարուստիւն. Կէս Իւլ 80 :

ԲՈՐ : Թէ որ քեզի թող տամ հաւատարմութեան, թէ ես միշտ անարտուղ կը համբերեմ այս վիճակին, քեզ խաբած կ'ըլլամ. ես այն անձնութեան վիճակին չեմ հասած, որուն քանի մը ճիշտութեան հասան : Մարդկային բոլոր իրողութեան ու յոգնութեան թուան զանգ Եւս կատարուած չէ իմ վրաս : Իմ կեանքս անգաղաք պատեւրան զմեռելու մէջ կ'անցնի, և իրկոյն զբաւաւր նպատակներն անգամ ամեն ժամանակ երեւակայութեան թափը նաւաճելու կարող չեն : Հոս անգամ իմ շուրջը զին զին մտայնութիւն փափաքներու Ուլիանոսի մը մէջ կը ձգէ, որոնք ամենքն ալ զին գէտի այս աշխարհքս կը քաշեն կը բերեն, որուն վրայ ամենեւեակն գաղափար մը չունին, և իր երեւակայական պատկերը միշտ աչքին

անջեւ կեցած զին կը տանջէ :

ԶՕՐ : Թէ որ կարենայի սրտիս մէջ եղածները քեզի կարգադրել, և աշխարհիս վրայով ունեցած գաղափարս քեզի հաղորդել, քու իրողութեան և կրօնական իրողութեան կը փառատեին :

ԲՈՐ : Մարդոց գեղութեանը և մարդկութեան անբաժանելի թշուառութեանը վրայ քանի մը գիրքերու մէջ կարգադրածներս ալ օգուտ մը չի կրցան ընել : Սիրտս հաւատալ չուղեր անոնց : Եւս միշտ անկեղծ ու ուսարկի բարեկամներ, մէկ մէկու յարմար ամուսիններ կ'երեւակայեմ որ առաջնութիւնը, երկրորդութիւնը, և հարաւորութիւնը մէկ տեղ գալով՝ երջանիկ ըլլած են : Ինձի անանկ կուգայ, թէ այս ինձի հոգիս տուող ծառապաններէն աւելի կանանկապէս ուղիղութիւն անտուներու մէջ միտուող կը պարտին, զին լուսաւորող արեգակէն պայծառ արեւ մը զանաւոր կը լուսաւորուի : Եւս անոնց վիճակը ինձի աւելի փափաքելի կ'երեւայ, քանի որ իմ առաւել թշուառ է : Դարնան սկիզբը, երբոր Ինքնութիւն հովիւր մը ձորեւրուն մէջ կը փչեն, կը տեսնեմ որ անոր կենդանարար ջերմութիւնը ինձի կ'աղ

գէ, և չուղելով սիրտս կը գրգռուի : Իերնով չի բացարձակութեան իրողութեան և գեղարարեց երջանկութեան չիւթ զգալու մը կ'իմանամ, որ պիտի կրնամ վայելել և ձեռք չէ : Եւս ժամանակ կը խուցէ և փախչի, և աւելի համարձակ չնշեալ համար դաշտին մէջ կը պարտուի : Մարդոցմէ անգամ կը փախչի, որոնք տեսնելու սատակ փափաք ունին որպէս մէջ : Եւս երբեք վրայէն վայրենի կենդանի մը պէս թուովերուն մէջ պահուած, աչքերս Օսթ քաղաքին վրայ կը պարզուեն : Եւս իրողութեան աչքը հեռուէն կը տեսնեմ անոր երջանիկ բնակիչները, որոնք հաւել զին կը ձանձնան, հաւաքելով ձեռքերս անոնց կ'երկնայեմ, ու երջանկութեան բաժնիկը անոնցմէ կ'ուղեմ : Եւս այս խելքս գիտեմ գաղաժ ժամանակը, իրաւը բոլորքն, անտուսին ծառերը երբեքմէ կը գրկեմ, քաղաքով լսուած որ ինձի համար զանաւոր կենդանացն, ու բարեկամ մը տայ ինձի : Եւս ծառերը չեն խօսիր, աւանդ պաղ կեղեւը զին ես կը քշէ, բուրնիս ու գողգողուն սրտիս հետ ամենեւեակն բան չունի : Վերջապէս յոգնած ու կեանքէս ձանձրացած՝

նորէն բնակարանս կը դառնամ, քաղաք շտեկաւորներս խոստով կը ներկայացնեն, ու աղօթք ընելով՝ քիչ մը սիրտս կը հանգարայ :

ԶՕՐ : Ուրեմն, իրողութեան, զուն միանգամայն հոգեւոր և մարմնայ բոլոր վիճակը կը բաւէ :

ԲՈՐ : Մարմնայ յուրերը այնչափ ծանր չեն :

ԶՕՐ : Ուրեմն քեզ երբեքմէ հանգիստ կը թողուն :

ԲՈՐ : Եւս ամիս, լուսնին հետ յաւերս կ'աճին ու կը նաւաղին : Եւս բոլոր լուսնի կ'սկսի երեւել, սովորաբար հիւանդութեան կը սատականայ, ետք քիչ քիչ կը նաւաղի, եւ գիտես թէ բնութիւնը կը փոխէ : Մարմնս կը չորնայ ու կը ձերմկնայ, և գրեթէ ալ ամենեւեակն յաւ չեմ գտար, բայց թէ որ ստիկան քիչատութիւնս չըլլայ, յաւ չի գիտաւ կրնամ համբերել :

ԶՕՐ : Ի՞նչ, քեզն ալ չունի :

ԲՈՐ : Ս'պարտէ, քեզն ալ չունի : Եւս անտուսին զին կը քշէ, բուրնիս ու գողգողուն սրտիս հետ ամենեւեակն բան չունի : Վերջապէս յոգնած ու կեանքէս ձանձրացած՝

նեն ուսումնական գործունեությունն պարտք ունեցող հողատերերին կարող ընդունելու համար կամայ կրեց պարտքն ազատելու համար՝ պարտքերնուն շահը վերաճարել են և, հարկերին 5 տարեկան վճարք մին ալ ընեն բուն գրամագրելիս են։ Այսպիսով գրամագրողը առերի նմանեցաւ Վերմանիոյ հիմնադր երկրական գրամագրողներուն կամ մասնաւոր հիմնադրողներուն անշուշտ նախատիպը եղաւ։ Ինչու որ, հիմնադր երկրական գրամագրողներն ալ ճիշդ մը նոյնը կրնեն։ այսինքն, տուած փոխերնուն շահը առնելէն զատ, հարկերին մէկ կամ երկուք ալ գրամագրելին վրայ տարեկան վճարք (ան նիւթի) մը կառնուն, որոնք վերջը կառն շահու (էնթէնէն բոմբոյզ) գրամագրողը քիչ ժամանակին մէջ բոլոր պարտքը կը հատցնեն։

Ստորագրող Կոնստանտինով։

Օ. Բ.

ՎԻՃԱԿԱՅԻՆ ՈՒԹԻՒՆ

Օսմանեան Կայսերութեան հետ

Անգղիոյ արտաքին գործերը։

Անգղիոյ հետ ամենէն աւելի առուտուր ընդունեն են նախ հիւսիսային ամերիկացիները, որ տարին 372 միլիոն ֆրանքէն աւելի ապրանք կ'առնեն անկէ։ ասոնցմէ ետքը կուգան Վերմանիոյ ծովեզերեայ քաղաքները որոնց գնած ապրանքին գումարը 170 միլիոնի կը հասնի։ Հոլանտա՝ որուն գումարը 88 միլիոն կ'աւանդի, և վերջապէս Տաճկաստան, որ 78 միլիոնի մօտ ապրանք կ'առնէ Անգղիայէն։

Տաճկաստանէն ետքը կուգայ Պրուսիոյ, որ 63 միլիոնէն քիչ մը աւելի ապրանք կը գնէ, և Վաղըրա, որուն առած ապրանքին գումարը 60 միլիոնը չանցնի։

Ռուսիա՝ որ այնչափ շատ ժողովուրդ ունի, այս հաշուէն խիստ հեռու կը մնայ։ այսինքն 30 միլիոն ֆրանք ապրանք կ'առնէ Անգղիայէն։ Իսկ Վատրիա անկէ ալ վարէ, հազու 15 միլիոնի ապրանք կ'առնէ։

Վսիկ կը տեսնուի, որ Անգղիայէն ապրանք առնող օտար երկիրներուն մէջ, Տաճկաստան չորրորդն է։ Ըսելէ որ Տաճկաստան այնպիսի գաշնակից մըն է, որ Անգղիա չի կրնար դիւրութեամբ անկից անցնիլ, և Ս. Բեդըրս պուրկէն եկած պարզ սպանախըրով մը զանկա թողուլ։

կամ պարտեղին ծայրը կաղնիներուն տակը կ'երթար կը նստեր։ և դրեթէ միշտ իրարմէ զատ կ'ապրէին։

ԶՕԲ։ Բայց ինչու այս խիստ ըզգուշութեան տակ դրեթ էիք ինքզինքնիդ։

ԲՈՐ։ Երբոր քրոջս վրայ եկաւ այն տարախոխիկ հիւանդութիւնը, որուն բոլոր ընտանիքս զոհ եղած է, և երբոր իմ առանձնութեանս ընկեր ըլլալու եկաւ քովս, ամենեւին իրար չէինք տեսած։ առաջին անգամ երբոր զիս տեսաւ, իւր սոսկումը վերջին աստիճան եղաւ։ ուստի վախնալով որ զանկա չի վնասցնեմ, վախնալով ալ որ քովը երթալով անոր հիւանդութիւնը չեւեղունեմ, պարտաւորեթ եմ այս կերպ տեսնելու հետեւ մը անցունելու։ Բորը մինակ անոր կողքին վրայ էր, և զեռ յայտ ունէի որ կը բժշկուէր։ Սա թերի մնացած ձողաբարձը կը տեսնեմ, հուպընէ* ցանկ (չիթ) մըն էր, որ պարտեղս երկու մասն բաժնած էր և խնամով կը մշակէի։ Երկու կողմէն պղտիկ ձամբայ մը շինէր եւ, որուն մէջ կրնայիք պտտուիլ և իրաւ

* Տեսակ մը թուի, որ գարնանը շինուաւ կը գործածուի։

Անգղիա Տաճկաստանը չի թողուր, վասն զի ոչ միայն Օսմանեան երկիրներն իր ապրանքները գնելու մեծ վաճառատեղիներ են, այլ և այս վաճառատեղիները՝ արմատեայ տուրքին վերնալէն ի վեր՝ միւս ամենէն աւելի արաղութեամբ կ'աճին ու կ'ընէ գարձակին։ 1831 էն մինչեւ 1833 Անգղիայէն Տաճկաստան եկած ապրանք արժողութեան միջին գումարը 23 միլիոն ու կէս էր։ 1848 էն մինչեւ 1850 յիշեալ գումարը 61 միլիոն ու կէսի ելաւ։ Բաղդատէ այս ահագին աճումը Ռուսիոյ և նոյն ինքն Ասորիոյ հետ Անգղիոյ վաճառականութեան անյոյս ապագային հետ, և ըսէ թէ Անգղիոյ շահը որ կողմն է։

1831 էն մինչեւ 1833՝ երեք տարուան միջոցը՝ Անգղիայէն Ռուսիա իրկուած ապրանք միջին գումարն էր 27 միլիոն։ 1848 էն մինչեւ 1850 իրկուածնէ բուն միջին գումարը 31 միլիոնը չանցաւ։ Բայց որ քսան տարի չափ ժամանակի մէջ աճումը միայն 4 միլիոն եղեր է։

Եւ այն անշարժութիւնը կը տեսնուի նաեւ Վատրիոյ կողմէն ալ։ 1831, 1832 և 1833 ին՝ Վատրիա իրկուած ապրանք արժողութեան միջին գումարը 14 միլիոն էր։ այս գումարը 1848, 1849, և 1850 ին 14 միլիոն ու կէսի ելաւ։ Բայց որ քսան տարուան մէջ Անգղիայէն Վատրիա գաղաւթ ապրանք գումարը միայն կէս միլիոն աւելցեր է։

Այս ալ պէտք է գիտնալ, որ Վաղըրեան իշխանութեանց երկու գաւառները (Վաղըրա և Սոլուսիա) Անգղիայէն Տաճկաստան եկած բոլոր ապրանքը դրեթէ տանեկորդ մասը կ'առնեն։

Անգղիոյ պաշտօնական յուշակները 1846 էն ի վեր է միայն, որ Վաղըրի և Սոլուսիոյ հետ եղած առուտուրին վրայ տեղեկութիւն կուտան։ 1846 ին Անգղիոյ հոն իրկած ապրանք արժողութեան գումարը 4,879,000 ֆրանք եղաւ։ Այս գումարը 1850 ին 7,365,000 ֆրանքի ելաւ։ 1851 ին և 1852 ին յուշակները գեռ չի հրատարակուեցան, բայց հաւանական է որ շատ աւելցած ըլլան։

Անգղիա յիշեալ երկու գաւառներէն շատ բուրդ և ցորեն կ'առնէ։ Անգղիոյ մէջ արմատեայ տուրքին վերնալէն այս առուտուրը իւրեք միոնք գումար ընդգրծածով, 1846 ին Անգղիա կալաւ յէն 52,863 քուորթը* ցորեն կ'առնէ։

* 8 1/2 գրիւ (թիւ)։

նէր՝ 1851 ին այս թիւը 346,232 քուորթըրէ ելաւ։ Իսրայիլէն 1846 ին Անգղիա տարուած ցորենին գումարն էր 6,881 քուորթըր։ 1851 ին այս թիւը 387,475 ի հասաւ։

Նշանակութեան արժանի է, որ Վրդըրի և Սեւ ծովու վրայ եղած ուրիշ Ռուսի գաւառներուն հետ Անգղիոյ առուտուրը միայն 1847 ին քսանի մը ամիսները քիչ մը շարժում ունեցաւ։ ասոնքն ստատիկացած օրերը։ Եւ բոր առուտուրը իր սովորական վիճակին մէջ մնաւ, Օսմանի և Սեւաթթի թօրօքի հետ սովուն ատենը հաստատուած առեւտրական յարաբերութիւնը ներք դրեթէ բոլորովն գաղաղեցան, որովհետեւ ալ ստիպող հարկ մը չի կար ստատիկ ճիգեր ընելով Ռուսիոյ տեղութիւնը դրած արգելքներուն յաշիւթը, և վաճառականութիւնը աւելի երկիրներու մէջ աւելի դիւրին և աւելի շահաւոր յարաբերութիւններ փնտռեց։ Որչափ որ ալ կարգէ դուրս երեւի, Անգղիոյ վաճառականութիւնը Տաճկաստանի գաւառներուն մէջ աւելի մեծ դիւրութիւններ գտած է։ որովհետեւ Սոլուսիոյ և Վաղըրիոյ բնակիչները անհամաձայն կերպով աւելի ազատ են Ռուսիոյ տեղութեան լուծին տակը գտնուող թափարեքէն։

Ռուսի հիմա երեւելի վաճառականները կ'սկսին հաւատարմ, որ Ռուսիոյ կայսրը Վաղըրի և Սոլուսիոյ առեւտրական յաշիւթիւնը խախտելու համար, յաջողութիւն մը որ Ռուսաստանի ժողովրդոց անգագալ յոյժեան, ագիտութեան և խորին թմրութեանը բոլորովն գէժ կ'օգտուի, կուգէ նախ յիշեալ երկիրները բռնել, և ետքը զանոնք բոլորովն գրուել, այսինքն յաւաքողութեան հոգին, առեւտրական դիւրութիւնները և բարորութեան աճումը անկէջ դուրս հանել։

Չենք լինցներ այս յօդուածը՝ առանց հրաւիրելու քաղաքագէտ անձանց ու շարժութիւնը վերայիշեալ գումարներուն վրայ։

Նշաւատիկ երկու գաւառ, որոնք քսան տարի առաջ հաղիւ առուծախ կ'ընէին, տասն և հինգ տարի չափ կ'երեւի թէ իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները ընդարձակելու նոր աղբիւր մը չեն գտած։ Այս տասնը հինգ տարիէն ետեւ, Անգղիա կը տեսնէ, որ իւր ժողովրդեանը համար բաւական ցորեն չունի, իւր գործաւորներուն մէջ մասը շարաշար կ'աշխատի հաստելու և չի կրնար բաւական ստակ

վառակիլ ու հայ գտնել, ինչու որ մէկ կողմէն իր երկրէն ելած հայեր խիստ քիչ այսինքն խիստ սուղ է։ և միւս կողմէն դուրսէն շատ քան չի գնելով ինքն ալ չի կրնար դուրսին շատ բան ծախել, և իւր ապրանքները վաճառելու նոյնքուն մէջ զիջուած կը մնան։

Այնչէն ի մէկ կը որոշէ որ իւր ապրանքներուն կամ սկիւն փոխարէն ցորեն, հաճար, գարի, բրինձ և ուրիշ արմուրք տալ ուղեկնէ, առնէ։ Այսպիսով դրեթէ անձանք երկիրներ իւրենց շտեմարանները կը բանան և ամբողջ արմուրք կուտան անոր, որուն փոխարէն բամբակեղէն, խեցեղէն, երկաթեղէն և ուրիշ անթիւ ապրանք կ'առնեն։ ան ատենը Անգղիոյ գոյծաւորներուն ամենն ալ հայ կը գտնեն, որովհետեւ իրենց հաստուածները կը ծախուին, լեցուն՝ վաճառանոյնը կը պարսպուն և գործաւորաց առուր չէքը կ'աւելնայ։

Իրոքիս քը Բոնսիւնիլիօթը։

ՆՈՐԱՏԻՊ ՄԱՏԵԱՆ

Սամաթիոյ Սուրբ Սահակեան Բարեհամբաւ վարժարանին յառաջողէմ աշակերտներէն Վրժանայարք Պարոն Յովհաննէս Կրճիկեան սրտանին՝ աղգերնուս օգտակար ծառայութիւն մը ընելու բաղձանքով՝ Օլիւսիոյ և ընկալելէն ալեքսանդրիոն ու Ֆրանսիոյ աւելի քան տասն տարի մը այս օրերս հրատարակեց ընտրել արժանաւոր լեզուով անգղիերէնէն թարգմանուած։

Յիշեալ անտարկը՝ ծխախոտին և ընչազգեղին վնասակար յատկութիւնները՝ քաղհամաւ և մեծանուն բժիշկներու փորձովն ու վկայութեամբը հաւաստուիլ կը հաստատուի։ ուստի խիստ օգտակար դասագիրք մըն է զանոնք չարաչար գործածողներուն և մանաւանդ տըղայոց, որ ծխելու սովորութիւնը պըգտիւրց օտանալով, իրենց առողջութիւնը կը խանգարեն և ցաւալից կեանք մը կը պատրաստեն իրենց, առանց հաշուելու կրած բարոյական վնասներնին։

Այս օգտակար և պիտանի տետրակը մայրաքաղաքիս ամեն հայ գրաւաճառներուն քով կը գտնուի։ Վերջ 3 զուռու է։

ԾԱՆՈԹ ՅՈՒՄՆ

Երբ հաղար զոտոտիլ արժէ՞ք զոյգ մը առամանիւնայ ապրանքան (պիւրէն) վեճակահանութեան դրոշմէն երբեք հարկը բաժնի վրայ, ամեն մէկ բաժնիւր քաղ զոտոտիլ։

Այլ որ կոտիլ սարաքորդիւն, Օլիւսիոյ խանի դիմացի Սոսիսեանի խանի թիւի զիւն Պ. Թոմասէն ինչպիսի պոմալ պատնալ։

որ ցած ձայնով մը Ուրեմա ինչ Արոսած ստղմար կը կարգար։ Օսմանի վրայ եկող զարալ մօտ և առանց անոր ալ զօթը խախտելու՝ մօտքս ես ալ ձայնակից եղայ իրեն։ Աչքերս արտատուքով լեցուեցան, որուն սիրտը չէր ելելը անանկ գորովարտութեան մը վրայ։ Երբոր հասկցայ որ աղօթքը լեւանցաւ։ «Մնաս բարով, քոյր իմ, քսի անոր կամացուի մը, մնաս բարով, տեղդ գնա»։ քիչ մը աղէկ եմ, Արոսած օրհնէ քեզ, և քու բարեւ պաշտութեանդ վարձքը հատուցանէ քեզի։ և Այս ալ առեւթումը ետ քաշուեցաւ։ և անշուշտ իր աղօթքը ընդգունելու եղաւ, որովհետեւ անոր վրայ քանի մը ժամ հանգիստ քնայայ։

Պիտի շարունակութիւն։

Թարգմանեայ ի Վաղըրախէն Վահագն Կ. Տէր Բարեւեան աշակերտ Սուրբ Ներսիսեան Վարժարանին խառնիլէն։

ԽՄԲԱԳԻԲ՝ ՏԵՐՕԲԵՆ

Կ. Ս. ԻԹԻԻԾԵԱՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Յ. ՄԻԿԵՆՍԻԱՆԿ